

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่มีขนาดเล็ก และอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เป็นสังคมขนาดเล็กแต่มีเป็นจำนวนมาก และเป็นพื้นฐานการปกครองประเทศ ประเทศจะเจริญก้าวหน้า รุ่งเรือง และมั่นคงทั้งทางด้านการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจและสังคมมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการปกครองระดับหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านทุกคนต้องมีการกินดีอยู่ดี มีความคิดก้าวหน้ามีระเบียบวินัย ร่วมมือร่วมใจกันเพื่อแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน เพราะหมู่บ้านเป็นจุดเริ่มต้นของประเทศ ดังนั้นการที่จะปกครองประเทศให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวในปัจจุบัน จึงต้องเริ่มต้นที่หมู่บ้านก่อน คณะกรรมการหมู่บ้านถือกำเนิดและผูกพันกับสังคมไทยมาตั้งแต่ยุคสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 นอกจากผู้ใหญ่บ้านแล้ว ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 28 ศรี ได้กำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อเสนอลงและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง, 2547 : 12 - 16)

ในปี พ.ศ. 2486 ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เป็นครั้งแรก ประเด็นสำคัญของการปรับปรุงได้แก่ การให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ในระดับหมู่บ้าน และตำบล เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายให้มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการในทุกระดับ ในระดับหมู่บ้านจึงได้มีการกำหนดให้มีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน มีหน้าที่ร่วมให้คำปรึกษา เกี่ยวกับกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะความเป็นจริงแล้วผู้ใหญ่บ้านมักจะเป็นผู้ที่มิชอบเพียงผู้เดียวในการบริหารงานหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. ในช่วงแรกมักไม่ได้ทำงานอย่างเต็มที่ และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ การดำเนินงานของหมู่บ้านมักอยู่ในดุลพินิจของผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียว และกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ มักจัดตั้งคณะกรรมการอื่นๆ ขึ้นมาซ้ำซ้อนกันหลายรูปแบบ รัฐบาลขาดนโยบายที่แน่นอนและต่อเนื่องในการสนับสนุนหมู่บ้าน การพัฒนาการ

ทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงเป็นไปได้ค่อนข้างช้า แม้จะมีการพยายามปรับปรุงโครงสร้าง และการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเรื่อยมา

ต่อมา ปี พ.ศ. 2524 ได้มีการส่งเสริมให้การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีการปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ ยกเลิกคณะกรรมการหมู่บ้านอื่นๆ ยกเว้นหมู่บ้าน อพป. ให้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียว หลังจากนั้นกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ได้รับหน้าที่ในการดำเนินการให้เดินไปตามความเห็นดังกล่าว และได้ร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงกฎหมายต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย และสามารถนำมาใช้ได้จริง แต่อย่างก็ตีการขับเคลื่อนการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ยังคงขึ้นอยู่กับทำให้ความสำคัญของรัฐบาลในแต่ละชุด และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ เป็นสำคัญ

ในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการแก้ไข พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตรี ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน เป็นกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสิบคน คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือที่นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ

ในปัจจุบันกระทรวง ทบวง กรม ทุกภาคส่วนต่างเห็นด้วย ที่จะให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐและกิจกรรมในหมู่บ้าน และพร้อมที่จะพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนในการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้การบริหารและพัฒนาหมู่บ้านเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาและความขัดแย้งในพื้นที่ได้ อันจะส่งผลรวมอันดีต่อประเทศ รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ผ่านหน่วยงานภาครัฐต่างๆ อาทิ ให้กระทรวงการคลังพิจารณากำหนดระเบียบ แนวทาง ขั้นตอนการจัดตั้งกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) พิจารณากำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการใช้และการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ส่วนราชการนำไปเป็นคำรับรองการปฏิบัติราชการ ให้สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมของคณะกรรมการ

หมู่บ้าน ตามหลักเกณฑ์ที่กรมบัญชีกลางให้ความเห็นชอบ และให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง พิจารณาให้คำแนะนำให้คำปรึกษา หรือสนับสนุน การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อได้รับการร้องขอ สนับสนุนให้คณะกรรมการ หมู่บ้านเป็นองค์กรหลักในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำ คำของบประมาณของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และพิจารณากำหนดกรอบแนวทางแผนงาน หรือ โครงการที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งนี้ในแต่ละปีจะมีการ ติดตามและประเมินผลการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี และมีการประกวด คณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นในทุกระดับ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นเบี้ยเลี้ยงให้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านที่ทำงานดี มีการประชาสัมพันธ์รับทราบอำนาจหน้าที่และผลงานของ คณะกรรมการหมู่บ้าน การประกวดหมู่บ้านมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่สามารถบูรณาการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้านและประสานเชื่อมโยง แผนพัฒนาหมู่บ้าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการจัด อบรมพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการหมู่บ้าน

ปัจจุบันมีหมู่บ้านที่บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 7,102 หมู่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน รวม 60,292 คน (กรมการปกครอง : 2555) ซึ่งจัดเป็น องค์กรที่มีความพร้อม ที่จะนำนโยบายจากรัฐบาล กระทรวง กรม และภาคีต่าง ๆ ที่มีกิจกรรม ในหมู่บ้าน ไปสู่การปฏิบัติและเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะนำปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน ในหมู่บ้าน สะท้อนกลับสู่ภาครัฐ เพื่อจะได้ดำเนินการหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือไป

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในปัจจุบันมีหลาย ประการซึ่งมีที่มาจากกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ (1) ภารกิจตามอำนาจหน้าที่ในพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตรี วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมี หน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่ นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ มาตรา 28 ตรี วรรคสาม ให้คณะกรรมการ หมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหาร จัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน (2) ภารกิจตามอำนาจ หน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยมี ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของ คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจไว้ (3) ภารกิจตามนโยบายของรัฐ คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามมติของนายกรัฐมนตรีสั่งการในฐานะหัวหน้า

รัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม (4) ภารกิจงานประจำกระทรวง ทบวง กรม คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม โดยสั่งการผ่าน จังหวัด และอำเภอ และ (5) ภารกิจเฉพาะตามลักษณะพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็น องค์กรหรือผู้แทนของประชาชน ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างของลักษณะ โครงสร้างทาง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตามภูมิ ประเทศ และภูมิรัฐศาสตร์ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ (คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการหมู่บ้าน. 2551 : 24-25)

จากการที่หน่วยงานภาครัฐ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาประสิทธิภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้ สามารถเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ แต่ในความเป็นจริง นโยบาย โครงการ กิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น พึ่งจะเริ่มเป็นรูปเป็นร่างหลังจากการออก ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้านการปฏิบัติหน้าที่และการ ประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 บางนโยบายก็ไม่สามารถทำได้ การประชา สัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ยังไม่ทั่วถึง การพัฒนาประสิทธิภาพของ คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่ผ่านมาได้ดำเนินการไปหลากหลายวิธี อาทิ การฝึกอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจ การตั้งชุดปฏิบัติการประจำตำบล ประกอบด้วยข้าราชการจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การพัฒนาโดยใช้แนวทางดังกล่าวอาจจะยังไม่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพของคณะกรรมการ หมู่บ้านได้อย่างเพียงพอ หรืออาจไม่ยั่งยืน กล่าวคือ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ การ พัฒนาประสิทธิภาพของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงถือเป็นงานสำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้อง ร่วมกันพัฒนา เพื่อให้คณะกรรมการชุดนี้ทำงานได้เต็มความสามารถและเป็นพลังขับเคลื่อนให้ เกิดการพัฒนาหมู่บ้าน อันเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ของไทยต่อไป

อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นอำเภอขนาดกลาง มีเนื้อที่ 326.5 ตารางกิโลเมตร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 5 ตำบล 73 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่บริหารงานในรูปแบบ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 58 หมู่บ้าน และบริหารงานในรูปแบบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและ ป้องกันตนเอง (อพป.) จำนวน 15 หมู่บ้าน มีบุคลากรที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 1,160 คน ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ ได้ปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดได้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพและอยู่ในเกณฑ์ระดับดี จากการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอเฝ้าไร่ ประจำปี 2555 พบว่า

ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละแห่งแตกต่างกันอยู่บ้าง กรม. บางส่วนยังไม่เข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ของตน กรม. ผู้ได้รับการแต่งตั้งใหม่ไม่ได้รับการอบรม ขาดแรงจูงใจ ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน มีองค์กรซ้ำซ้อนจากหน่วยงานอื่น ทำให้บทบาทของ กรม. ไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร(ผลการดำเนินงานอำเภอเฝ้าไร่. 2555 : 18)

จะเห็นว่าคณะกรรมการหมู่บ้านได้พยายามขับเคลื่อนภารกิจของการบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นนโยบายจากรัฐบาล อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่น่าไปสู่ข้อสงสัยคณะกรรมการหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน คณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เป็นอย่างไร และมีปัจจัยเงื่อนไขใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน นอกจากนี้พื้นที่อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีความหลากหลายในกลุ่มตัวอย่างทั้งที่ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลต่างๆ และล้มเหลวไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านของอำเภอเฝ้าไร่ โดยเน้นศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน และนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร
2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย
3. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่
จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับดี
2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง
ความรู้ความเข้าใจ ตำแหน่งในชุมชน รายได้ การได้รับการฝึกอบรม และ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
หมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยศึกษาแนวคิดจากการปฏิบัติงานตามบทบาท
หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช
2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ในด้านต่างๆ คือ

- 1.1 การช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาแก่กับผู้ใหญ่บ้าน
- 1.2 การปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ
- 1.3 การปฏิบัติหน้าที่ตามที่นายอำเภอมอบหมายหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ
- 1.4 ความรับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ พื้นที่ของอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จำนวน 5

ตำบล 58 หมู่บ้าน

3. ประชากร

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอ
เฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จำนวน 58 หมู่บ้าน จำนวน 1,160 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จำนวน 406 คน ได้จากการใช้สูตรการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973 : 727) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก (Lottery Method)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2556

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความรู้ความเข้าใจ ตำแหน่งในชุมชน รายได้ การได้รับการฝึกอบรม และแรงจูงใจ ใฝ่สัมพันธ์

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย

- 2.1 ช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาแก่กับผู้ใหญ่บ้าน
- 2.2 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ
- 2.3 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่นายอำเภอมอบหมายหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ
- 2.4 เป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การกำหนดตัวแปร ระดับการศึกษา ผู้วิจัยกำหนด โดยการเรียงลำดับจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเริ่มจากระดับประถมศึกษาตอนต้นขึ้นไปจนถึงระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ซึ่งเป็น การออกแบบตัวแปรให้อยู่ในระดับมาตราเรียงลำดับสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ สอดคล้องกับการใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ หมู่บ้าน ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้กำหนดคำศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ เป็นพฤติกรรมที่สังคม กำหนดและคาดหวังให้บุคคลต้องกระทำตามสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือกระทำโดย จะมีความเกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่เป็นตัวกำหนด ในงานวิจัยครั้งนี้หมายถึง การปฏิบัติตาม ตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2. คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาใน หมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน โดยการเลือก คือ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากราษฎรในหมู่บ้านเลือก เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ไม่เกิน 10 คน เอกสารวิจัยชิ้นนี้ใช้ตัวย่อคณะกรรมการหมู่บ้าน ว่า กม.

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพล หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้ ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ดีขึ้นหรือลดลง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดไว้ 8 ประเด็น ได้แก่

3.1 อายุ หมายถึง อายุปัจจุบันของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตั้งแต่เกิดจนถึงวัน ตอนแบบสอบถาม

3.2 ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาสูงสุดที่คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้รับการศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรทางการศึกษา

3.3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง หมายถึง ระยะเวลา นับตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงาน ในหมู่บ้านที่รับผิดชอบภายในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย จนกระทั่งถึงปัจจุบันของ คณะกรรมการหมู่บ้าน

3.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ หมายถึง การที่สามารถจดจำและ เข้าใจเกี่ยวกับ โครงสร้างบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการ ดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526

3.5 ตำแหน่งในชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบ กลุ่ม หรือการเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่มีขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาพัฒนาชุมชน (อช.) สมาชิกสภาองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น(ส.อบต./สท.) อาสาสมัครป้องกันภัย (อสป.) หัวหน้าคุ้มบ้าน แพทย์ ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน หรือองค์กร/กลุ่มอาชีพอื่นๆ

3.6 รายได้ หมายถึง รายได้จากเงินประจำตำแหน่ง จากเบี้ยประชุมรวมกับรายได้ จากการประกอบอาชีพอื่นในครอบครัวเป็นรายปีโดยไม่หักค่าใช้จ่าย

3.7 การได้รับการฝึกอบรม หมายถึง ประสบการณ์ที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้ เข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่างๆ

3.8 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ หมายถึง แรงจูงใจหรือความต้องการของ

คณะกรรมการหมู่บ้านที่ต้องการการยอมรับจากรายรในหมู่บ้าน ลักษณะที่ชอบทำงานกับบุคคลอื่น และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเสมอ โดยจะพยายามกระทำตัวหรือแสดงออกให้เป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย

4. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติงานและหน้าที่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ดังนี้

4.1 การช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง การช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เช่น การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่รายรในหมู่บ้าน การสร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่ การอำนวยความสะดวกแก่รายรในการติดต่อหรือรับบริการกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รับฟังปัญหา ความต้องการของรายรแจ้งต่อหน่วยงานของรัฐเพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ การควบคุมดูแลรายรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ การชี้แจงให้รายรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ การแจ้งรายรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์และการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย การจัดให้มีการประชุมรายรและคณะกรรมการหมู่บ้าน รายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ

4.2 การปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ การจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. การขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก 3 ชนิด (ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง) เพื่อขึ้นทะเบียนรับจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร โครงการ กม. รวมพลังประชาชนเป็นพลังแผ่นดินป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเฉลิมพระเกียรติฯ

4.3 การปฏิบัติหน้าที่ตามที่นายอำเภอมอบหมายหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ หมายถึง การเจรจาไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท การสร้างความปองดองและสามัคคี การฟื้นฟูประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน

4.4 ความรับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน หมายถึง การเป็นแกนนำในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้าน การ

จัดทำเวทีประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้รับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตามบทบาทหน้าที่ในเขตอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY